

Van de redactie.

Deze Nieuwsbrief komt veel later uit dan in de bedoeling lag. De redactie verontschuldigt zich daarvoor bij de Vrienden. De nieuwe lente in een nieuw millenium heeft uw redactie het voornemen ingegeven om geen vertragingen in het verschijnen van de ieder kwartaal te verwachten Nieuwsbrief meer te laten voorkomen.

Deze Nieuwsbrief gaat opnieuw in op de vroegste periode uit de veelbewogen Nederveengeschiedenis.

Het eerste artikel dat is afgedrukt is van de hand van Bob Nederveen uit Tenerife en bevat een relaas over de vroege ontstaansgeschiedenis van de ambachtsheerlijkheid Nederveen (Cappel) in de Langstraat. Het sluit aan op eerdere publicaties over dit onderwerp van zijn hand. Het artikel is meteen een voorpublicatie van een bijdrage aan het Nederveenboek, dat in voorbereiding is.

Het tweede artikel, dat is afgedrukt na de limerick en de korte reportage van een feestelijke ontmoeting tijdens de laatste bestuursvergadering, is van Ruud Nederveen. Hij voorziet het artikel van Van der Hammen / du Cloux, dat in Nieuwsbrief 34 is gepubliceerd, van enig kritisch commentaar. De redactie hoopt dat daarmee ook wat debat in deze kolommen mogelijk wordt.

Naar goed gebruik in het voorjaar vindt u op de laatste pagina een bericht van de penningmeester, Frans Nederveen, over de financiën van het afgelopen jaar. Tenslotte is bij deze brief de acceptgiro ingesloten voor uw jaarlijkse Vriendenbijdrage aan de Stichting.

Geertruidenberg, 21 maart 2000, B&R.

Van de Voorzitter.

Het bestuur hoopt dat u op vrolijke en gezonde manier het jaar 2000 bent ingestapt. Het is een beetje te laat om u de beste wensen aan te bieden, maar de goede intenties onzerzijds zijn er niet minder om.

In deze Nieuwsbrief is nog niet de uitnodiging te vinden voor de Vriendendag van dit jaar, te houden op 13 mei in de Biesbosch.

Vanwege het feest-jaar heeft de secretaris een vaartocht georganiseerd door de Biesbosch en over het Oude Maasje. De uitnodiging wordt u in een aparte brief spoedig toegezonden.

De reden dat we in de Biesbosch gaan varen komt in deze Nieuwsbrief weer eens aan de orde. De Biesbosch is ontstaan als gevolg van de Sint-Elisabethsvloed, een stormvloed die ook van grote betekenis is geweest voor de geschiedenis van onze familie. U heeft de datum toch alvast gereserveerd?

In januari heeft het bestuur een vergadering gehouden. Bij die gelegenheid heeft Bob Nederveen de tekst van de genealogie van Nederveen overhandigd. Deze tekst, die in het Nederveenboek gepubliceerd gaat worden, is in zeer grote mate door hem geschreven. Het vormt de weerslag van een jarenlang onderzoek dat hij heeft uitgevoerd. Naast zijn inspanningen zijn ook belangrijke bijdragen geweest van andere Nederveenen; ik noem hier Kees Nederveen uit Apeldoorn, maar ben dan zeker niet volledig.

Het bestuur is apetrots dat de aanbidding nu heeft plaatsgevonden en heeft de afgelopen tijd met rooie oortjes de fraaie stamboom zitten lezen. Misschien is dat er ook een beetje de oorzaak van dat de Nieuwsbrief van Kerstmis 1999 maar niet het levenslicht wilde zien...

Amsterdam, lente 2000, Ruud N.

pagina 1.

Aanvang van de genealogie(van) Nederveen.

De geschiedenis van de familie (van) Nederveen begint lang geleden met een kapel, gesticht destijds door de familie van Nederveen (Nerven, Neerven, Neerveen, Nederven, Nederveen) omstreeks 1200, die mede door de bewoners der omstreken werd bezocht en waardoor wellicht de naam Capelle aldaar ontstaan is, zoals te lezen staat in een historisch geschrift uit 1860 van een vroegere predikant van Capelle in West-Brabant, genaamd Alphonse Pierre du Cloux, aangehaald in een reeks artikelen over de oudste geschiedenis van 's-Grevelduin-Capelle (ca. 1200- ca. 1650) van de Heer J. van der Hammen, destijds de stadsarchivaris van Waalwijk, gepubliceerd in Taxandria en van grote historische betekenis voor ons, omdat het ambacht van Nederveen destijds lag in 's-Grevelduin-Capelle, voorheen Wendelnesse geheten (Dit artikel is deels gepubliceerd in de vorige Nieuwsbrief. red.).

Kapelle, ook wel geschreven Capelle, ook wel geschreven Capelle, is vanouds in drie ambachtsheerlijkheden verdeeld geweest, die door de heeren des lands in leen werden uitgegeven, zo weten we van Du Cloux, namelijk de heerlijkheden Nederveen, Sijdewinde, het latere Zuidewijn, en Schrevelduin.

Neerveen of Nederveen werd, misschien reeds in overoude tijden, door het geslacht Nerven, of door sommigen ook genoemd Nederveen, bezeten en waarschijnlijk is door de familie Nerven aldaar een kapel gebouwd, die mede door de bewoners der omstreken werd bezocht. Kapelle, gelegen in de grote Zuidhollandse Waard, behoorde tot de gemeenten die geheel verwoest werden tijdens de stormvloed in 1421, bekend onder de naam Sint-Elisabethsvloed, waardoor 72 dorpen door de golven werden verslonden; Kapelle kwam echter weer boven. Het dorp

lag voor de storm meer noordwaarts, waarschijnlijk midden in de polder van Nederveen, waar deze het hoogst is, want vroeger zijn op die hoogte bij ontgronding nog stenen gevonden.

De naam Capelle komt voor het eerst voor, niet in 1353, zoals de geschiedenis van de streek verhaalt, maar in 1257 in een oorkonde uit het Cartularium van de abdij van Sint-Truiden (nr CCXL dd 29/31 augustus 1257). Dat de kapel daar gebouwd is door de familie Nederveen weten we van Gerrit van Clootwijk, pastoor van "Capel", die in zijn testament in 1542 schreef, dat aan Arie van Nerven, die in onze stamboom is opgenomen als Adriaen van Nederveen, een bedrag van f 50,- moest worden betaald vanwege diens recht van collatie, dat wil zeggen: zijn bevestigingsrecht der kercke ofwel het recht om de pastoor ter benoeming voor te dragen, aldus pastoor Gerrit, wiens moeder Nederveen heette, zo is in de genealogie komen vast te staan.

De kerk was toegewijd aan de H. Joannes de Doper en is in de genoemde grote Sint-Elisabethsvloed in de nacht van 18 op 19 november 1421 ondergelopen en verwoest. De kerk is daarna weer opgebouwd, maar wel enkele minuten zuidelijker, en vrijwel alle pastores zijn bekend. Onder de pastores bevinden zich ook enige leden van de familie Van Nederveen en meerdere historische gegevens over deze kerk zijn gepubliceerd in Taxandria.

De belangrijkste vraag voor ons blijft, wie nu precies de bouwer is geweest. Zeer waarschijnlijk is hij de vader van Jan van Nederveen, geboren omstreeks het jaar 1240 - 1250, gezien in Loenhout in 1303. Jan's vader is dan geboren omstreeks 1200 - 1210, wellicht ook in Loenhout, omdat de familierelatie toch wel vast staat, hetgeen we mogen afleiden uit een opmerking in het

boek over de ne derzettingen van Buijks en Leentjes ondermeer in het gebied bezuiden Breda: "In de Baronie (van Breda BN) en daarbuiten komt in de late Middeleeuwen een familie Van Nederveen voor waarvan sommige leden hoge functies in het bestuur van steden en dorpen daar bekleedden. Het is echter duidelijk, dat deze familie van het Loenhoutse Ne(d)erven afkomstig is". Via Jan en zijn vader gaan we dan in de historie terug naar Vlaanderen, van waaruit de familie zich met vervening in de Langstraat ging bezighouden, vroeger de Lange Straat, nog vroeger de Oude Straat geheten.

Tenerife, februari 2000,

Bob N.

Limerick

*Eens liep Jan Nederveen langs de Giessen
En dacht: In Kapelle staat het water tot de liezen..
"Hier moet ik heen",
Riep Jan Nederveen
En pakte in Kapelle zijn verwaterde biezen..*

Een belangrijke gebeurtenis na de afgelopen jaarwisseling.

De voorbereidingen van het boek over de genealogie van Nederveen, waaraan vooral ten grondslag ligt het jarenlange werk van Bob Nederveen, zijn zoals al eens eerder gemeld, in volle gang. Een markant moment in het productieproces van dit boekwerk werd gevormd door de overdracht van het typoscript van de genealogie (van) Nederveen aan het bestuur van de Stichting van Nederveen. Deze feestelijke overdracht vond plaats in het huis van de Secretaris, Monique Nederveen op 11 januari 2000 in aanwezigheid van het voltallig bestuur.

Hierbij is de foto afgedrukt die tijdens deze gebeurtenis is gemaakt.

In het Nederveenboek zullen naast de volledige genealogie zoals die nu bekend is ook artikelen worden afgedrukt over personen uit de stamboom waarvan opmerkelijke verhalen bekend zijn.

De redactie.

Erevoorzitter Bob Nederveen biedt zijn typoscript met de genealogie van Nederveen aan aan Ruud Nederveen, Voorzitter van het Stichtingsbestuur (Overveen, 11 januari 2000).

Aantekeningen bij het artikel van Van der Hammen en Du Cloux.

Het artikel van Van der Hammen met het uitgebreide citaat van Du Cloux, zoals dat is gepubliceerd in de vorige Nieuwsbrief, is al lange tijd voorhanden in het familie-archief. Het heeft als uitgangspunt gediend om een beeld te vormen van de oudste tijd van de Nederveen-geschiedenis. Maar naarmate het onderzoek vorderde en er gaandeweg nieuwe gegevens boven tafel kwamen, ontwikkelden zich inzichten die het artikel gedeeltelijk achterhaalden. Daarom volgen hier enige opmerkingen over hetgeen in het artikel Van der Hammen/du Cloux aan de orde komt.

Du Cloux meent op grond van het begevingsrecht, dat nog in de eerste helft van de 16e eeuw erkend wordt (het begevings- of het collatierecht is het recht om de voorganger van een kerk te benoemen; dit recht ligt van oudsher bij degene die de kerk sticht), de kerkstichter in de familie van Nederveen te kunnen zoeken. Aan een datering van de kerkstichting waagt hij zich niet, evenmin als Van der Hammen. Beiden zien in 1325, de verlij van het ambacht aan Willem van Nederveen, de vroegste datum over de plaats. Inmiddels is een veel oudere vermelding van Capelle bekend: Senator Bob Nederveen wist via het streekarchief in Waalwijk een schenkingsacte uit 1257 op te diepen (RA Hasselt B, Piot, cartulaire de l'Abbaye de Saint-Trond, fol. 148 v ea), waarin sprake is van een schenking aan de abdij van Sint Truiden door ridder Wouter van Aalburg en zijn vrouw van goederen en tienden "sitam in parrochia de Waspich et de Capella": gelegen in de parochie van Waspik en van Capelle. Hieruit valt af te leiden dat het bedehuis in Capelle zeker vóór het jaar 1257 is gesticht en dat het eerst hoorde onder de parochie Waspik en Capelle.

Het verschil tussen kerk en kapel vraagt enige toelichting: een kerk kan een kapel zijn of een parochie of, na de Reformatie, een gemeente. Het zijn belangrijke kerkrechtelijke verschillen: een kapel behoort altijd aan een parochie en is geen zelfstandige bestuurseenheid. Een kapel is a.h.w. een dependance van een parochiekerk, zeer noodzakelijk in een tijd waarin de parochies zeer uitgestrekt zijn. De eredienst werd er gehouden voor de vaak nieuwe bevolkingskernen. Als de kapel een grotere bevolkingsgroep ging bedienen kon de kapel verheven worden tot zelfstandige parochie. De verheffing van de kerk in het ambacht Nederveen tot parochie geschiedde na het jaar 1257 en vóór het jaar 1421, want Capelle komt voor op de lijst der verdronken 72 parochies. Als gevolg van de Reformatie is de parochiekerk van Capelle, die dus in zijn naam de herinnering bewaart aan de periode dat de kerk nog een kapel was, in het jaar 1610 een Nederlands Hervormde gemeente geworden.

Van der Hammen kan slechts drie ambachtsheren van Nederveen noemen uit het geslacht van Nederveen: Willem, Gerrit en Gerrit. Bob Nederveen stelde een ambachtsherenlijst op voor de periode waarin het ambacht in het bezit van de familie van Nederveen was, over de periode 1325 tot 1434. Deze lijst somt zeven ambachtsheren uit de familie van Nederveen op: Willem (1325), Jan (1374), Gerrit (1377), Peter (1388), Jan (1421), Gerrit Willemsz (1426), Jan (1434). Van der Hammen en du Cloux schrijven de geslachtsnaam Nederveen ook als Neerven, Nederven, Nerven en zien daarin een oudere vorm. Leenders schrijft in zijn onderzoeksverslag naar de West-Brabantse moerontginning (Verdwenen Venen, Brussel/ Wageningen 1989, p 42) dat het Brabantse woord voor veen: ven of venne is, terwijl het Middelnederlandse Hollandse equivalent

vene of veen is. In de onderscheiding van Du Cloux, dat de geslachtsnaam van Nederveen oudtijds eindigde op ven ligt een bevestiging van de reeds eerder in het onderzoek gebleken veronderstelling van de Brabantse oorsprong van de familie. Als er sprake is van Nederveen of Nedervene is dat dus een hollandisering van het oorspronkelijk Brabantse Nedervenne of Neerven.

In de vorige Nieuwsbrief kwam in het artikel tussen de vermoede familierelatie tussen Nederveen en Wieldrecht de suggestie naar voren dat Wieldrecht de ambachtsheerlijkheid Nederveen bezat vóór dat Willem van Nederveen het in rechte leen verwierf. Het laatste woord is over dit onderwerp nog niet gezegd, want de redenering dat het Ambacht in 1325 van Wieldrechtbezit Nederveenbezit werd, een logische interpretatie van de tekst van de beleningsoorkonde, verhoudt zich slecht met de ook weer logische redenering dat als het begevingsrecht bij de kerkstichter blijft, dit recht bij Nederveen blijkt te liggen en de kerk gesticht is vóór 1257. Die rede-

nering pleit dan weer voor de gedachte dat het Ambacht ten tijde van de stichting en eerste ontginning een Nederveens bezit was. De verschillende gegevens combinerend zou er zo een oplossing kunnen liggen in het idee dat het ambacht in bezit was van de familie Van Nedervenne voordat het, bijvoorbeeld door huwelijk en vererving, aan de familie van Wieldrecht kwam.

Deze gedachtengang zou mogelijk ook een verklaring kunnen geven voor het feit dat blijkens de tekst van de oorkonde waarin het ambacht Nedervene in leen van Willem van Nederveen wordt gebracht dit ambacht, ofschoon beleend aan Gerard van Wieldrecht, de naam Nedervene draagt. Om dit idee, dit vermoeden nader te toetsen is het belangrijk om de oudste geschiedenis van het geslacht Wieldrecht aan een onderzoek te onderwerpen. Inzicht in het bezitscomplex van de familie van Wieldrecht kan ons wellicht meer leren over de vroegste periode van ons onderzoek.

Amsterdam, 10 januari 2000, Ruud N.

Bericht van de Penningmeester.

Overzicht van de inkomsten en uitgaven in het jaar 1999 van de Stichting van Nederveen.

banksaldo per 01-01-1999.....	f 1.077,31 +
baten:	
donaties van de Vrienden.....	3.225,00 +
batig saldo Vriendendag 1999.....	107,00 +
rente 1999.....	5,07 +
lasten:	
porti en enveloppen.....	f 323,85 +
Nieuwsbrieven 99	600,00 +
Stichtingenregister KvK.....	147,47 +
<hr/>	
totaal der uitgaven.....	1.071,32 -
<hr/>	
banksaldo per 31-12-1999.....	f 3.343,06 +

Desgewenst kan één en ander op de Vriendendag worden toegelicht; ingesloten vindt U de acceptgiro voor Uw - zeer gewaardeerde - bijdrage van het jaar 2000 en bedenk dat alleen U als Vriend dit werk mogelijk maakt !!!

F. Nederveen, Lunteren.

Colofon. De Nieuwsbrief van Nederveen is uitgave van de Stichting van Nederveen en verschijnt ieder kwartaal. De Nieuwsbrief wordt zonder kosten toegezonden aan de Vrienden van de Stichting. Het adres van de redactie en van het secretariaat van de Stichting van Nederveen is *Oranje Nassaulaan 175, 2051 HN Overveen*. Wat gepubliceerd wordt is niet per se de mening van het Bestuur, tenzij dit anders wordt gesteld. Uit de nieuwsbrief mag, behoudens bronvermelding, vrijelijk worden geciteerd. De redactie wordt gevoerd door Mr F.B.M. Nederveen en R.Th.M. Nederveen.